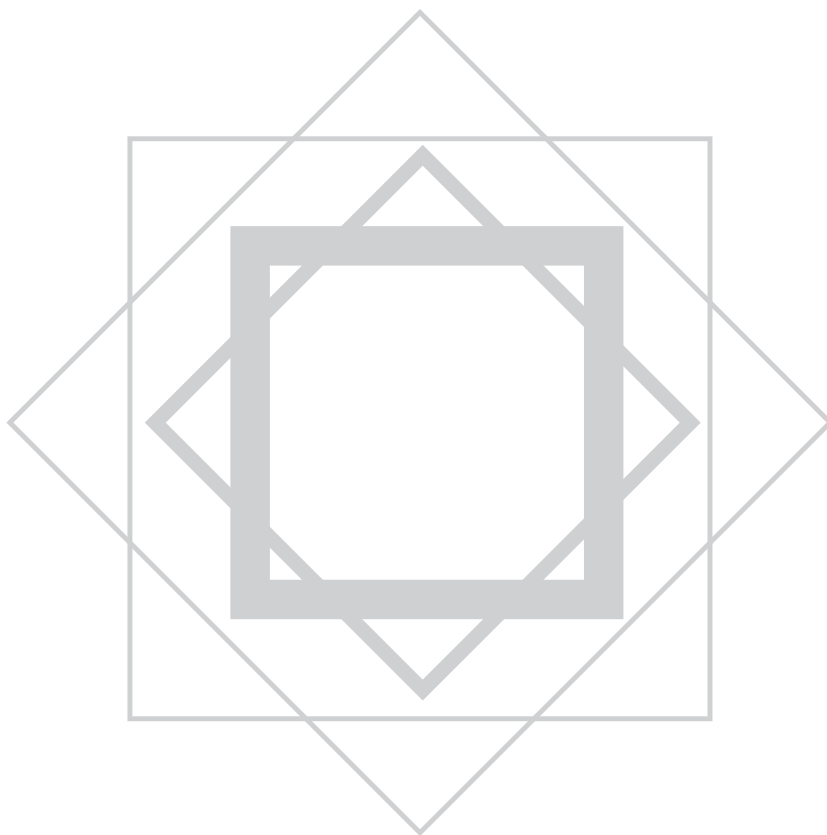

PAŃSTWO ŚREDNIE – POLSKA
STUDIA I SZKICE
TOM 2

Wybrane książki Wydawnictwa Tetragon

- Erich Ludendorff, *Moje wojenne wspomnienia*, cz. 1–3
Awigdor Kahalani, *Wyżyny odwagi*
Ze'ew Almog, *13 Flotylla*
Erwin Rommel, *Piechota atakuje!*
Piotr Jąźwiński, *Koń, Koniak, Kobiety*
Maurice Gamelin, *Służyć*, t. 1
Józef Piłsudski, *Rok 1920*
Grzegorz Cydzik, *Ułani, ulani...*
Jarosław Centek, *Reichsheer ery Seeckta (1921–1926)*
Jarosław Centek, *Korpus Gwardii w bitwie pod Gorlicami*
Waldemar Rezmer, *Operacyjna służba sztabów Wojska Polskiego w 1939 roku*
Robert Citino, *Niemcy bronią się przed Polską. Ewolucja taktyki Blitzkriegu 1918–1939*
Emile Allehaut, *Walka piechoty. Studium ilustrowane konkretnymi wypadkami z wojny 1914–1918 roku*
William Balck, *Rozwój taktyki w ciągu Wielkiej Wojny*
Frederic-Georges Herr, *Artyleria. Jaka była, jaka jest i jaka powinna być*
Pascal-Marie-Henri Lucas, *Rozwój myśli taktycznej we Francji i w Niemczech podczas wojny 1914–1918 r.*
Giulio Douhet, *Panowanie w powietrzu. Przypuszczalne formy przyszłej wojny oraz ostatnie artykuły*
William „Billy” Mitchell, *Uskrzydłona obrona*
Kamil Anduła, *1. Warszawska Brygada Pancerna im. Bohaterów Westerplatte*
Kamil Anduła, *Czołgi pod Lenino*
Klemens Nussbaum, *Historia złudzenia. Żydzi w Armii Polskiej w ZSRR 1943–1945*
Łukasz Przybyło, *Doktryny wojenne. Historia i analiza*
K. Kubiak, Ł.M. Nadolski, P. Przeździecki, M. Przybylak, Ł. Przybyło, *Merkawa – miecz Izraela*
Krzysztof Kubiak, *Szwedzka broń pancerna 1920–1989. Organizacja, przegląd konstrukcji*
Krzysztof Kubiak, *Zamorskie wojny Portugalczyków 1960–1975*, tom 1 i 2
Krzysztof Kubiak, *Rajd na St. Nazaire*
Krzysztof Kubiak, *W rytmie monsunu*
Krzysztof Kubiak, *Strategia Lokiego*
Martin van Creveld, *Żywiąc wojnę. Logistyka od Wallensteina do Pattona*
Martin van Creveld, *Dowodzenie na wojnie. Od Aleksandra do Szarona*
Martin van Creveld, *Siła bojowa. Wehrmacht i US Army w latach 1939–1945*
Igor Moraczewski, *Komandosi Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie w latach 1942–1947*
Adam Przybylski, *Wojna Polska 1918–1921*
Juliusz S. Tym, *Pancerni i ulani generała Andersa*
Juliusz S. Tym, *Szkolić... Doskonalić... Być w gotowości do...*
Polskie jednostki pancerne w Wielkiej Brytanii w latach 1943–1946
Juliusz S. Tym, *Najnowocześniejsza armia II RP. Rzecz o motoryzacji wojska Polskich Sił Zbrojnych*
Juliusz S. Tym, *Wielkopolska Brygada Kawalerii w kampanii 1939 roku*
Juliusz S. Tym, *Dzieje 7. pułku strzelców konnych Wielkopolskich*
Grzegorz Podruczny, *Twierdze z papieru. Fortyfikacje pruskie w latach 1786–1807*

Seria „Państwo średnie”

- Państwo średnie – Polska. Studia i szkice*, tom 1
Tomasz Pawłuszko *Pozycja Polski w Systemie Międzynarodowym*

PAŃSTWO ŚREDNIE
– POLSKA
STUDIA I SZKICE
TOM 2

TETRAGON

WARSZAWA

Recenzenci naukowci:
prof. dr hab. Jarosław Gryz
dr hab. Marek Leszczyński

Redakcja:
Krzysztof Kubiak, Łukasz Przybyło

Współpraca redakcyjna i korekta:
Jolanta Wierzchowska

Przepisywanie i tłumaczenie wywiadów:
Łukasz Przybyło, Iga Przybyło

Projekt graficzny serii i okładki:
Teresa Oleszczuk

DTP:
Wanda Zawadzka

Copyright © 2024 by Tetragon Sp. z o.o.

Wszelkie prawa zastrzeżone.

Fotografia na stronie tytułowej: Downtown Warsaw (Peter Heeling/Wikipedia),

Wydawnictwo Tetragon Sp. z o.o.
kontakt@tetragon.com.pl
www.tetragon.com.pl

Druk i oprawa:
Print Group Sp. z o.o.
booksfactory.pl

ISBN 978-83-66687-46-2

Spis treści

Od redaktorów	11
-------------------------	----

Przedmowa	13
---------------------	----

Część 1. Eseje

Międzymorze i Mitteleuropa z perspektywy państwa średniego: między rywalizacją a współpracą, między mitem a rzeczywistością	17
<i>prof. Krzysztof Kubiak, Uniwersytet Jana Kochanowskiego</i>	

Mitteleuropa: spojrzenie na genezę pojęcia	17
Szkodliwość strategiczna fobii i histerii	22
Marzenie o Międzymorzu.	24
Mitteleuropa i Trójmorze: realia ekonomiczne	26
Mitteleuropa i Trójmorze: realia polityczne	30
Problem z Niemcami	34
Mitteleuropa i Międzymorze. Nowe otwarcie?	38

Elity państwa średniego	43
<i>dr Tomasz Pawłuszko, Uniwersytet Opolski</i>	

Wprowadzenie	43
Różnicowanie się państw	44
Porównywanie elit państw	48
Sytuacja państwa średniego.	52
Polska – między centrum a peryferiami?	57
Wyzwania dla elit państwa średniego	60

Uniwersytet i państwo średnie. Znaczenie systemu kształcenia wyższego dla rozwoju Polski	67
<i>dr Adrian Mitreğa, Uniwersytet Jana Kochanowskiego</i>	

Uniwersyteckość – założenia ideowe.	67
Szkolnictwo wyższe w Polsce	71
Problemy społeczności akademickiej	73
Podsumowanie.	78

Państwo średnie w obliczu migracji. Refleksje nad polską polityką migracyjną. . .	83
<i>dr Anna Chabasińska, Akademia im. Jakuba z Paradyża</i>	
Rola państwa w procesie zarządzania migracjami	84
Czy Polska potrzebuje doktryny migracyjnej?	85
Specyfika polskiej polityki migracyjnej	87
Najważniejsze obszary i zadania polityki migracyjnej Polski w XXI w..	87
Podsumowanie.	98
Demografia bezpieczeństwa.	101
<i>Ariel Drabiński</i>	
Obecna sytuacja demograficzna Polski	101
Przyszłość demograficzna Polski	102
Wpływ demografii na system bezpieczeństwa państwa	104
Wpływ demografii na siły zbrojne	106
Jak przeciwdziałać katastrofie demograficznej w Polsce	108
A jeśli nie zrobimy nic?	113
Bezpieczeństwo psychologiczne państwa średniego.	117
<i>Piotr Gursztyn</i>	
Odporność państwa średniego – Polski	131
<i>por. dr Michał Przybylak, 18 Brygada Obrony Terytorialnej</i>	
Odporność państwa – definicja.	132
Odporność państwa – polskie rozumienie	135
Odporność państwa a polska strategia wojskowa i Siły Zbrojne RP	137
Odporność dla Polski w 2023 r..	141
Zakończenie	151
Zasoby państwa średniego – dylematy makroekonomiczne.	157
<i>Ignacy Morawski</i>	
Zasoby ludnościowe – czy Polska 50 milionów Polaków ma sens?	158
Ryzyka związane z kurczeniem się populacji	160
Transformacja demograficzna jako szansa	162
Wyzwania związane z imigracją	163
Zasoby kapitałowe – czy Polska tylko z polskim kapitałem?.	165
Zagadka niskich inwestycji	166
Czy kapitał zagraniczny jest zły?	169
Zasoby wiedzy – nakłady na naukę i badania to nie wszystko.	175
Bez konkurencji nie ma dobrej alokacji zasobów.	176
Edukacja jako baza dla innowacyjności	178
Szanse i wyzwania „mission economy”	180
Alokacja zasobów przez państwo – jak finansować wysiłek obronny.	181

Gospodarcze podstawy międzynarodowej pozycji Polski 185
Stefan Kawalec

Wstęp	185
Część 1. Dzisiejszy potencjał polskiej gospodarki	185
Część 2. Pożądany model rozwoju gospodarczego	187
Strategia realizowana w okresie transformacji	187
Model, jaki dziś potrzebujemy	191
Część 3. Co nam może przeszkodzić lub pomóc	193
Niski poziom inwestycji firm	193
Demografia i migracja	199
Polska ma szansę być beneficjentem światowych procesów relokacji przemysłu	202
Europejska integracja Ukrainy szansą i wyzwaniem dla polskiej gospodarki.	202
Część 4. Warunki niezbędne	208
Dostęp do rynku Unii Europejskiej	208
Zachowanie własnej waluty	209
Zachowanie stabilności makroekonomicznej	213

Jak badać współczesne konflikty zbrojne? – perspektywa państwa średniego . . . 219
dr hab. Łukasz Nadolski, Muzeum Wojsk Lądowych w Bydgoszczy

Wojna nigdy się nie zmienia?	219
Wojskowe i cywilne ośrodki analityczne.	220
Dylematy obserwatora	221
„Parażródła”	222
Nowe technologie: nowe nadzieje i nowe wyzwania	223
Mit <i>Bayraktara</i> , czyli wojna ormiańsko-azerska 2020 roku i jej następstwa	230
Pole bitwy – Ukraina	232
Podsumowanie	235

Wojskowo-techniczne szoki przyszłości 239
Jarosław Wolski, Akademia Marynarki Wojennej

Trendy światowe	239
Domena lądowa	245
Domena morska	250
Domena powietrzna	255
Space (Kosmos)	258
Polskie możliwości	259

Wojna i miasto – perspektywa państwa średniego. 277
plk dr hab. Juliusz S. Tym, Akademia Sztuki Wojennej

Doświadczenia historyczne	278
Współczesne koncepcje walki w terenie zurbanizowanym	282
Wojny wśród społeczeństw – piąta generacja wojen	286
Miastobójstwo	290

Miasto państwa średniego jako środowisko walki – perspektywa polska	293
Obrona totalna – model dla Polski?	301
<i>płk Tomasz Białas, gen. bryg. dr Rafał Miernik, dr Łukasz Przybyło</i>	
Obrona powszechna	301
Obrona totalna	302
Kłęsa $\times$ 3.	304
Jak robią to inni?	305
Dlaczego będziemy słabsi?	309
Dlaczego możemy być silniejsi?	312
Równanie Napoleona – najważniejszy czynnik	315
Podsumowanie	318
Konflikt w cyberprzestrzeni – perspektywa strategiczna państwa średniego. . . .	323
<i>gen. bryg. dr inż. Mariusz Chmielewski, WAT, dr Łukasz Przybyło, ASzWoj</i>	
Wojna (konflikt) w cyberprzestrzeni.	325
Cyberbroń i jej charakterystyka	328
Cyberwojna czy po prostu wojna?	330
Bez rozlewu krwi.	335
Co z tego wynika dla państwa średniego – Polski?	337

Część 2. Rozmowy

O przyszłej wojnie trzeba myśleć szybko.	343
Rozmowa z gen. Rajmundem T. Andrzejczakiem	
To państwo i społeczeństwo toczy wojnę, nie siły zbrojne...	361
Rozmowa z gen. broni Tomaszem Piotrowskim	
Musimy budować właściwą strategię – strategię obrony powszechnej	373
Rozmowa z gen. broni Wiesławem Kukulą	
Jesteśmy ogniwem w łańcuchu, który nazywa się bezpieczeństwo państwa.	391
Rozmowa z Elżbietą Wawrzyńkiewicz prezes WZM S.A.	

Część 3. Państwo średnie po drugiej stronie globu

Państwa niemal zwierciadlane, czyli dlaczego warto studiować „przypadek koreański”	403
<i>prof. Krzysztof Kubiak, Uniwersytet Jana Kochanowskiego</i>	
Jesteśmy do siebie bardzo podobni	411
Rozmowa z gen. mjr. (rez.) Il Sungiem, wiceministrem obrony Republiki Korei	

Teoria państwa średniego to dobry punkt wyjścia do dyskusji	
o współpracy naszych krajów	421
Rozmowa z przedstawicielami Hyundai Rotem	
Państwo średnie	421
Przemysł obronny i współpraca z Polską	424
Przyszła wojna	425
Przyszła wojna – wojna w Ukrainie	427
Przyszła wojna – jak się przygotować?	428
Historia K2	430

Od redaktorów

Stoimy dzisiaj jako Polacy przed fundamentalnym wyzwaniem. Wkraczamy bowiem w nowy okres wojen, rewolucji i ludobójstw. Ich przyczyny będą trojaki:

1. Rewolucja informacyjna oparta na sztucznej inteligencji,
2. Zmiany klimatyczne i wymuszone przez nie wędrówki ludów,
3. Presja ideologiczna i nowy podział świata na zwalczające się obozy – czyli zimna wojna 2.0. Kryzys tożsamości Zachodu i kryzys demokracji liberalnej dokładają nam jeszcze więcej wyzwań.

Wojna w Ukrainie trwa już dwa lata, a Zachód dalej nie uruchomił procesów produkcyjnych w przemyśle obronnym odpowiadającym naszym potrzebom. Jeśli w 2015 roku 1,5 mln uchodźców zdestabilizowało Europę politycznie, to co stanie się, gdy u bram stanie ich 10, 15, 50 milionów? Na dziesięć firm wydających najwięcej na rozwój sztucznej inteligencji 8 znajduje się w USA. Dobrze, że nie w Chinach – ale jednak czy ten fakt też nie powinien nas niepokoić?

W ciągu najbliższej dekady będziemy musieli zdecydować, czy chcemy być podmiotem, czy przedmiotem stosunków międzynarodowych i regionalnych. Wydaje się, że emocje polskiego społeczeństwa są dość łatwe do odczytania – tak, chcemy jako naród mieć wpływ na to, co się wokół nas dzieje. Chcemy projektów infrastrukturalnych, o czym świadczy (może nazbyt gorąca) dyskusja wokół CPK. Chcemy czuć się bezpiecznie i modernizować Siły Zbrojne RP. Chcemy być demokracją i na procedurach demokratycznych opierać nasze państwo. Chcemy być częścią Zachodu, a nie wschodnich satrapii. Kluczowe jest jednak, aby elity nie zawiodły nas w naszych pragnieniach, a jednocześnie żebyśmy my sami nie popadli w wańkowiczowskie „chciejstwo”. Mamy nadzieję, że niniejsze rozważania będą miały wpływ na sposób myślenia o naszym kraju zarówno przez społeczeństwo, jak i decydentów politycznych, bo tylko od nas zależy, jaką Polskę stworzymy. Nasze główne cele to: rozwój, przedstawicielski i reprezentatywny system rządów (co „ruski mir” wyklucza), suwerenność, tożsamość i sprawczość.

W drugim tomie *Państwa średniego* kontynuujemy rozważania na temat Polski w formie esejów – bardziej przystępnej – choć opatrzonej aparatem naukowym. Poruszane tematy krążą wokół tych samych wyzwań co w poprzednim tomie, jednak ich perspektywa jest trochę inna. Zaczynamy od „problemu niemieckiego” i naszych niełatwych relacji z naszym zachodnim sąsiadem. Poruszamy temat elit i uniwersytetów, żeby następnie przejść do wyzwań demograficznych. Niezwykle istotna ekonomia została opisana w dwóch esejach, a szeroko rozumiana tematyka bezpieczeństwa narodowego i militarnego jest prezentowana w prawie połowie tekstów. Cały czas nasze eseje mają charakter

„opisu z natury” tylko z elementami recept na poradzenie sobie z otaczającą nas rzeczywistością. W kolejnym tomie chcielibyśmy jednak przejść do szerszego opisu możliwych scenariuszy naprawy Rzeczypospolitej.

Mamy nadzieję, że niezwykle ciekawą częścią *Państwa średniego* okażą się wywiady z najważniejszymi polskimi generałami. Uciekamy w nich od „bieżączki” i rozmawiamy o przyszłości, przyszłym polu walki, wyzwaniach dla Sił Zbrojnych, odporności państwa i obronie powszechnej. Wydaje nam się, że takie podejście ma ten atut, że umożliwia wypowiedzi o większej swobodzie, pozwalając panom generałom na otwartość, której pewnie nie byłoby, gdybyśmy skupili się na technikaljach czy bieżących zdarzeniach. *Last but not least*, prezentujemy wywiad z prezes WZM SA, przedsiębiorstwa będącego jednym z ważnych elementów naszego przemysłu obronnego – dzięki któremu możemy zdać sobie sprawę z ogromu wyzwań związanych z modernizacją techniczną SZ RP.

Ostatnią, trzecią częścią, jest część „koreańska” składająca się z eseju opisującego leżące 8000 kilometrów od nas państwo średnie, jakim jest niewątpliwie Republika Korei, oraz dwóch wywiadów. Te ostatnie są ważne, gdyż były przeprowadzone z wiceministrem obrony narodowej Korei oraz kierownictwem Hyundai Rotem. Można z nich wyczytać wiele rzeczy istotnych dla polskich obywateli w kontekście zarówno postrzegania Polski przez koreańskich decydentów, ale również przybliżających tematykę kontraktów zbrojeniowych zawieranych od 2022 roku. Mamy nadzieję, że pozwolą one na lepsze zrozumienie wyzwań stojących przed naszymi państwami.

Spora część zdjęć wykorzystanych w niniejszym opracowaniu jest autorstwa fotografów 19 Lubelskiej Brygady Zmechanizowanej im. gen. dyw. Franciszka Kleeberga: st. sierż. Michała Kwiranta, sierż. Tomasza Borsuka, kpr. Mateusza Burdy, st. szer. spec. Daniela Brzozowskiego. Chcielibyśmy im serdecznie podziękować za udostępnienie tych świetnych zdjęć.

Krzysztof Kubiak
Łukasz Przybyło

Przedmowa

Wydarzenia na świecie mające miejsce w ostatnich latach, zwłaszcza brutalna agresja Federacji Rosyjskiej na Ukrainę, zmieniły naszą percepcję bezpieczeństwa. Na nowo kształtuje się porządek relacji międzynarodowych, gospodarczych i społecznych. Następuje również redefinicja pozycji Rzeczypospolitej w regionie i na świecie. Jako państwo, które podjęło największy w Europie wysiłek wzmocnienia potencjału obronnego, Polska staje się ważnym punktem ciężkości europejskiego bezpieczeństwa.

Niniejszy zbiór esejów to inspirująca podróż po świecie strategii, dyplomacji, polityki, socjologii, technologii czy sposobów prowadzenia współczesnych konfliktów. Redaktorzy opracowania stawiają syntetyczną i precyzyjną diagnozę wyzwań, z jakimi mierzy się lub będzie musiała się mierzyć Polska w najbliższym czasie. Zadają także szereg ważnych pytań dotyczących funkcjonowania Polski w międzynarodowym środowisku bezpieczeństwa. Słusznie zwracają uwagę, że w pierwszej kolejności musimy sobie odpowiedzieć na pytanie: „czy chcemy być podmiotem, czy przedmiotem stosunków międzynarodowych i regionalnych”? Dla mnie odpowiedź jest oczywista, Polska musi prowadzić swoją politykę w sposób podmiotowy. Samo przekonanie jednak nie wystarczy. Potrzebna jest głęboka analiza oraz szeroka wiedza o procesach zachodzących w świecie, mechanizmach polityki i strategiach obcych państw i organizmów pozapaństwowych.

Niniejsza publikacja dostarcza szeregu przemyślanych rekomendacji i co najistotniejsze, napisana jest przede wszystkim z perspektywy stawiającej na pierwszym miejscu interesy państwa i narodu polskiego. Polskie członkostwo w NATO i Unii Europejskiej powinno służyć realizacji polskich celów politycznych. Tak jak inne stolice próbują wpływać na politykę organizacji międzynarodowych, których członkiem jest również Polska, tak i Warszawa powinna dążyć, by jej perspektywa była dostrzegana, zaś interesy uwzględniane, tym bardziej że dysponuje ona coraz poważniejszymi argumentami: dynamicznie rozwijająca się gospodarka, innowacyjne technologie, rozwój sił zbrojnych czy komunikacyjne położenie naszego kraju na styku kluczowych szlaków transportowo-handlowych są niezaprzeczalnymi atutami Polski.

Musimy jednak działać metodycznie, w sposób wyważony i profesjonalny. Polska, będąc państwem średniej wielkości, wielokrotnie była w stanie grać powyżej swojej wagi, wykorzystując w sposób asymetryczny swoje przewagi. Brakuje nam w tym jednak pewnej systematyczności i wytrwałości (długofalowości). Przyczyną takiego stanu rzeczy jest głęboko zakotwiczona niewiara we własne możliwości. Przekonanie, że wystarczy iść z głównym nurtem polityki międzynarodowej, jest tylko złudzeniem. Brak własnej

inicjatywy może sprowadzić Polskę do roli państwa osłabionego, czyniąc z niej igraszkę w rękach sił zewnętrznych, wpędzając Polaków w strefę stagnacji gospodarczej oraz niebytu politycznego, na co szczególnie w obecnej sytuacji nie możemy sobie pozwolić.

Z publikacji płyną dwa główne wnioski. Po pierwsze, bezpieczeństwo Polski jest interesem wszystkich jej obywateli. Jakkolwiek by to było trudne, trzeba o nim dyskutować poza tradycyjnymi ramami sporu politycznego. Po drugie, potrzebujemy lepszych instytucji (ich systemu) do analizowania otaczającego nas świata, jak napisał jeden z autorów: „puzzle już mamy, ale nie tworzą one jeszcze cały czas pełnego obrazu”.

Polska świadoma odpowiedzialności za bezpieczeństwo własnych i sojusznicznych granic, wyrastająca ponad status „średniości” to już nie marzenie, ale strategiczny cel, za realizację którego jesteśmy odpowiedzialni my wszyscy. Wnioski, które wyciągniemy z wojny w Ukrainie i towarzyszących jej procesów, stworzą ramy narodowej polityki bezpieczeństwa na najbliższe dekady. Musimy jednak mieć w głowie najczarniejszy scenariusz: do Europy powróciło ryzyko konwencjonalnej wojny w perspektywie najbliższych lat, na którą musimy być przygotowani, by móc jej uniknąć. Musimy zrobić wszystko, żeby nasz kraj dalej istniał jako suwerenne państwo, członek wspólnoty europejskiej i północnoatlantyckiej. To z realizacji tego zadania rozliczać nas będą przyszłe pokolenia.

Jacek Siewiera

Szef Biura Bezpieczeństwa Narodowego